DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-93-15

УДК 004.8:331.5:331.101.262

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ ТА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ: ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A FACTOR OF LABOR MARKET AND LABOR PRODUCTIVITY TRANSFORMATION: GLOBAL TRENDS AND PROSPECTS FOR UKRAINE

Полуяктова Ольга Володимирівна
кандидат економічних наук,
доцент кафедри політичних наук і права,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0835-5650

Poluiaktova Olha
The state institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»

У статті досліджено вплив генеративного штучного інтелекту (GenAI) на трансформацію ринку праці та продуктивність праці в умовах цифрової економіки. Розглянуто сучасні тенденції використання технологій штучного інтелекту, їхній вплив на структуру зайнятості, професійні компетентності та організацію трудових процесів. Визначено, що GenAI сприяє підвищенню продуктивності праці через автоматизацію рутинних завдань, оптимізацію бізнес-процесів і підтримку прийняття рішень. Обґрунтовано, що основним наслідком поширення генеративного ШІ є не заміна працівників, а трансформація змісту праці та формування моделі взаємодії «людина–технологія». Проаналізовано можливості та виклики використання GenAI в Україні, зокрема необхідність розвитку цифрових компетентностей, адаптації системи освіти та підготовки кадрів до нових умов технологічного розвитку. Визначено, що ефективне впровадження генеративного штучного інтелекту може стати важливим чинником підвищення конкурентоспроможності українських підприємств та економіки загалом.

Ключові слова: генеративний штучний інтелект, ринок праці, продуктивність праці, цифрова трансформація, автоматизація, зайнятість, людський капітал.

The article examines the impact of generative artificial intelligence (GenAI) on labor market transformation and labor productivity in the context of digital economic development. The relevance of the study is determined by the rapid spread of AI technologies, which are changing the nature of professional activity, employment structures, and approaches to organizing labor processes. The purpose of the research is to identify the role of generative artificial intelligence in productivity growth, labor market transformation, and its application prospects in Ukraine. The study uses methods of analysis, comparison, generalization, and systematization of modern scientific research on AI technologies. The article analyzes global trends in the development and implementation of GenAI, highlighting its ability to automate information-intensive tasks, optimize business processes, improve decision-making, and increase employee productivity. It is established that generative AI creates new opportunities for labor efficiency growth but also generates challenges related to employment transformation, changing professional requirements, and the need for digital skills development. The study emphasizes that GenAI should be considered not only as a tool of automation but also as a means of creating a new model of interaction between humans and intelligent technologies. Particular attention is paid to the prospects of using generative artificial intelligence in Ukraine, where it can contribute to increasing enterprise competitiveness, improving labor productivity, and supporting economic recovery. The article highlights the importance of developing digital competencies, modernizing education and professional training systems, and ensuring responsible use of AI technologies for successful adaptation of the labor

© Полуяктова О. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

market to technological changes. The findings demonstrate that effective integration of GenAI requires a balance between technological innovation and human-centered development. Further research should focus on mechanisms for maximizing the socio-economic benefits of generative artificial intelligence while minimizing potential risks for employment.

Keywords: generative artificial intelligence, labor market, labor productivity, digital transformation, automation, employment, human capital, digital competencies.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту став одним із визначальних чинників трансформації світової економіки у XXI столітті. Особливе місце у цьому процесі займає генеративний штучний інтелект (Generative Artificial Intelligence, GenAI), який здатний створювати новий цифровий контент, аналізувати великі масиви інформації, генерувати тексти, програмний код, зображення та підтримувати процеси прийняття управлінських рішень.

На відміну від попередніх етапів автоматизації, які переважно впливали на фізичну працю та стандартизовані виробничі операції, сучасні системи генеративного ШІ активно поширюються у сферах, пов'язаних із використанням знань та інтелектуальної діяльності. Це зумовлює суттєві зміни у структурі зайнятості, вимогах до професійних навичок та організації праці.

За оцінками міжнародних організацій, генеративний ШІ має потенціал значного підвищення продуктивності праці, однак водночас створює ризики для окремих професійних груп, особливо тих, що виконують повторювані інформаційні завдання. Міжнародна організація праці зазначає, що основним наслідком поширення GenAI буде не повна заміна людської праці, а трансформація змісту професійної діяльності та зміна співвідношення між людськими і технологічними ресурсами.

Для України питання впливу генеративного штучного інтелекту набуває особливої актуальності в умовах цифровізації економіки, структурних змін ринку праці та необхідності підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Використання GenAI може стати одним із факторів прискорення економічного відновлення через оптимізацію бізнес-процесів, підвищення ефективності праці та розвиток інноваційного підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика впливу генеративного штучного інтелекту (GenAI) на ринок праці та продуктивність праці активно досліджується вітчизняними й зарубіжними науковцями. Сучасні дослідження зосереджені на оцінюванні економічних ефектів використання ШІ, трансформації професійних компетентностей, зміні структури зайнятості та формуванні нової моделі взаємодії «людина–технологія». Зарубіжні дослідники Е. Бриньйолфссон, Д. Лі та Л. Реймонд доводять, що генеративний ШІ здатний підвищувати продуктивність праці завдяки автоматизації інформаційних завдань, скороченню часу виконання операцій та покращенню якості професійних рішень [6].

Українські науковці також активно вивчають вплив штучного інтелекту на економічні процеси. Є. Костик та К. Цимбал досліджують трансформацію ринку праці під впливом ШІ, акцентуючи увагу на зміні структури зайнятості, зростанні попиту на цифрові компетентності та необхідності адаптації працівників до нових умов праці [1]. А. Перцов та В. Сачовська аналізують взаємозв'язок між автоматизацією, штучним інтелектом, зайнятістю, заробітною платою та продуктивністю праці, наголошуючи на важливості професійного перенавчання кадрів [4].

Окремі дослідження присвячені оцінюванню впливу ШІ на динаміку ринку праці та окремі сфери професійної діяльності. П. Місюрка розглядає структурні зміни зайнятості під впливом впровадження штучного інтелекту, а О. Ковалишин, Л. Чухрай та Н. Заплатинський аналізують практичний ефект використання генеративного ШІ для підвищення продуктивності розробників програмних продуктів [3].

Отже, аналіз наукових праць свідчить, що генеративний штучний інтелект розглядається як важливий фактор трансформації ринку праці та підвищення продуктивності праці. Водночас потребують подальшого дослідження питання адаптації українського ринку праці до технологічних змін, розвитку цифрових компетентностей працівників та ефективного використання GenAI у процесах економічного відновлення України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень щодо впливу штучного інтелекту на економіку та ринок праці, недостатньо вивченими залишаються довгострокові наслідки впровадження саме генеративного ШІ для структури зайнятості, продук-

тивності праці та розвитку людського капіталу. Потребують подальшого аналізу питання взаємодії працівника з інтелектуальними технологіями, визначення умов ефективного використання GenAI та його ролі у підвищенні результативності професійної діяльності.

Особливо актуальним є дослідження впливу генеративного штучного інтелекту на український ринок праці в умовах цифрової трансформації та економічних викликів. Недостатньо розробленими залишаються питання адаптації системи освіти, формування цифрових компетентностей працівників і визначення напрямів використання GenAI як інструменту підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності економіки України.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження впливу генеративного штучного інтелекту на трансформацію ринку праці та продуктивність праці, визначення глобальних тенденцій його розвитку та оцінка перспектив використання GenAI в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний розвиток цифрової економіки характеризується переходом від традиційної автоматизації окремих виробничих операцій до використання інтелектуальних систем, здатних виконувати завдання, які раніше потребували значної участі людини. Генеративний штучний інтелект є одним із найбільш перспективних напрямів розвитку технологій ШІ, оскільки забезпечує можливість створення нового інформаційного продукту на основі аналізу великих масивів даних.

Головною особливістю GenAI є здатність не лише обробляти інформацію, а й генерувати нові результати: тексти, програмний код, аналітичні матеріали, візуальні об’єкти та рекомендації для прийняття управлінських рішень. Саме ця характеристика визначає його значний вплив на сферу праці, оскільки технологія поширюється не тільки у виробничих процесах, а й у професіях, пов’язаних із творчою, аналітичною та управлінською діяльністю.

За дослідженнями українських науковців, штучний інтелект поступово стає одним із ключових факторів зміни структури ринку праці. Костик Є. та Цимбал К. зазначають, що впровадження ШІ змінює вимоги роботодавців до працівників, формує попит на цифрові компетентності та сприяє появі нових професійних напрямів, пов’язаних із використанням інтелектуальних технологій [1].

Водночас поширення генеративного ШІ не означає автоматичного скорочення ролі людини у трудовому процесі. Навпаки, сучасні тенденції свідчать про формування моделі взаємодії «людина–штучний інтелект», у якій технологія виступає інструментом підвищення ефективності працівника. Людина залишається відповідальною за постановку завдань, критичне оцінювання результатів та прийняття стратегічних рішень.

Одним із найбільш вагомих економічних ефектів використання генеративного штучного інтелекту є підвищення продуктивності праці. Технології GenAI дозволяють автоматизувати значну кількість рутинних операцій, скоротити час виконання завдань та підвищити якість результатів.

Найбільший потенціал підвищення продуктивності спостерігається у сферах, де працівники регулярно працюють з інформацією: управління, маркетинг, фінанси, освіта, програмування, консалтинг та обслуговування клієнтів. Використання ШІ-асистентів дає змогу швидше здійснювати аналіз даних, створювати документи, готувати звіти та оптимізувати внутрішні процеси підприємств.

За результатами міжнародних досліджень, використання генеративного ШІ може забезпечувати суттєве зростання продуктивності працівників, особливо у тих сферах, де значна частина роботи пов’язана з обробкою інформації. При цьому найбільший ефект отримують не працівники, яких технології замінюють, а ті, хто використовує ШІ як інструмент підвищення власної ефективності [6].

Українські дослідники також звертають увагу на взаємозв’язок між автоматизацією, штучним інтелектом та продуктивністю праці. Перцов А. та Сачовська В. зазначають, що впровадження технологій ШІ впливає не лише на кількість робочих місць, а й на якість зайнятості, рівень заробітної плати та ефективність використання людського капіталу [4].

Особливо перспективним є використання генеративного ШІ малими та середніми підприємствами, які завдяки доступу до цифрових інструментів можуть підвищувати конкурентоспроможність без значних інвестицій у складну технологічну інфраструктуру. Для України це має важливе значення, оскільки цифрові рішення можуть сприяти підвищенню ефективності бізнесу та прискоренню економічного відновлення.

Поширення генеративного штучного інтелекту змінює не лише продуктивність працівників, а й структуру самого ринку праці.

Основною тенденцією стає перехід від автоматизації професій до автоматизації окремих завдань у межах професій.

Це означає, що у найближчій перспективі більшість професій не зникне повністю, однак зміниться зміст роботи працівників. Наприклад, фахівці у сфері фінансів, освіти, права чи маркетингу можуть використовувати GenAI для підготовки аналітики, створення документів або пошуку інформації, що дозволить їм зосередитися на більш складних завданнях.

Місюрка П. у дослідженні впливу штучного інтелекту на динаміку ринку праці зазначає, що технологічні зміни можуть призвести до перерозподілу попиту на робочу силу між різними професійними групами. Найбільшого ризику зазнають професії з високою часткою стандартизованих операцій, тоді як попит на спеціалістів із цифровими та аналітичними навичками зростатиме [3].

Важливим наслідком поширення GenAI є формування нової системи компетентностей. Працівникам майбутнього будуть необхідні не лише професійні знання, а й навички роботи з цифровими технологіями, критичного аналізу інформації, управління даними та ефективного використання ШІ-інструментів.

У цьому контексті особливого значення набуває концепція безперервного навчання (lifelong learning), яка передбачає постійне оновлення професійних знань відповідно до технологічних змін.

Світова практика демонструє швидке поширення генеративного ШІ у різних секторах економіки. Провідні компанії активно інтегрують AI-рішення у виробництво, управління персоналом, маркетинг, фінансовий аналіз та обслуговування клієнтів.

За даними OECD, генеративний штучний інтелект може стати технологією загального призначення, яка матиме довгостроковий вплив на продуктивність, економічне зростання та структуру зайнятості [8]. Подібно до попередніх технологічних революцій, ефект від GenAI залежатиме не лише від самого впровадження технологій, а й від здатності організацій адаптувати бізнес-моделі та розвивати людський капітал.

Однією з ключових тенденцій є зростання попиту на професії, пов'язані з розробкою, управлінням та використанням систем штучного інтелекту. Водночас відбувається трансформація традиційних професій через включення цифрових інструментів у повсякденну діяльність.

Для України впровадження генеративного штучного інтелекту є важливим напрямом цифрової трансформації економіки та одним із потенційних факторів підвищення продуктивності праці. В умовах структурних змін, спричинених воєнними викликами, міграцією робочої сили та необхідністю економічного відновлення, використання сучасних технологій може сприяти більш ефективному використанню наявного людського капіталу.

Однією з головних переваг використання GenAI в Україні є можливість підвищення ефективності діяльності підприємств за рахунок оптимізації бізнес-процесів, автоматизації рутинних операцій та покращення управлінських рішень. Особливо перспективними сферами застосування є інформаційні технології, освіта, державне управління, фінансовий сектор, медицина, промисловість та сфера послуг.

Українські дослідники зазначають, що штучний інтелект може стати важливим інструментом модернізації економіки, однак його впровадження потребує врахування соціально-економічних наслідків. Лігоненко Л. та Наумов І. наголошують, що використання ШІ у діяльності організацій змінює підходи до управління персоналом, формує нові вимоги до працівників та потребує розвитку механізмів адаптації трудових ресурсів [2].

Водночас масштабне використання генеративного ШІ супроводжується низкою викликів. До основних проблем належать: недостатній рівень цифрової грамотності частини населення; нерівномірний доступ підприємств до сучасних технологій; ризики скорочення окремих видів зайнятості; необхідність захисту персональних даних; етичні питання використання алгоритмічних систем.

Особливої уваги потребує питання підготовки кадрів. Традиційна система освіти має адаптуватися до нових умов, оскільки майбутня конкурентоспроможність працівника визначатиметься не лише рівнем професійних знань, а й здатністю ефективно взаємодіяти з цифровими технологіями.

Перспективним напрямом є формування в Україні системи розвитку AI-компетентностей, яка включатиме інтеграцію знань про штучний інтелект у програми вищої освіти, професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників. Це дозволить зменшити ризики технологічного безробіття та забезпечити адаптацію робочої сили до нової структури попиту на ринку праці.

Таблиця 1

Вплив генеративного штучного інтелекту на ринок праці та продуктивність праці в Україні

Напрям впливу	Сучасні тенденції та статистичні оцінки	Наслідки для України
Цифровізація економіки та використання ШІ	Зростання інтересу підприємств та організацій до використання технологій штучного інтелекту для автоматизації процесів, аналізу даних і підвищення ефективності управління	Створення можливостей для модернізації підприємств, підвищення продуктивності праці та розвитку інноваційної економіки
Трансформація ринку праці	ШІ змінює структуру зайнятості: частина професійних завдань автоматизується, одночасно зростає попит на цифрові компетентності та професії, пов'язані з використанням AI-технологій	Необхідність адаптації працівників через перекваліфікацію та розвиток навичок роботи з цифровими інструментами
Вплив на продуктивність праці	Генеративний ШІ дозволяє скоротити час виконання інформаційних завдань, автоматизувати підготовку документів, аналіз інформації та підтримку управлінських рішень	Підвищення ефективності бізнес-процесів та конкурентоспроможності українських підприємств
Зміна вимог до персоналу	ШІ трансформує вимоги до професійних компетентностей працівників, посилюючи роль цифрових навичок, аналітичного мислення та здатності працювати з новими технологіями	Формування системи безперервного навчання та оновлення освітніх програм

Джерело: сформовано автором на основі [1-5]

Крім того, важливим завданням державної політики є створення сприятливого середовища для розвитку інновацій. Це передбачає підтримку цифровізації підприємств, розвиток інфраструктури даних, стимулювання досліджень у сфері ШІ та формування нормативної бази для безпечного використання технологій.

Для України, генеративний штучний інтелект, може стати не загрозою для ринку праці, а фактором його якісної трансформації за умови комплексного підходу, який поєднуватиме технологічний розвиток, інвестиції у людський капітал та соціальну адаптацію працівників.

Висновки. Генеративний штучний інтелект є одним із найбільш значущих технологічних факторів сучасної трансформації економіки та ринку праці. Його вплив проявляється у зміні змісту трудової діяльності, появі нових професійних компетентностей та формуванні нових моделей організації праці.

Необхідно зазначити, що GenAI має вагомий потенціал для підвищення продуктивності праці через автоматизацію рутинних операцій, скорочення часу виконання завдань та підтримку процесів прийняття рішень. Водночас технологія не призводить до повного витіснення людини з трудового процесу, а формує нову модель взаємодії, у якій працівник використовує штучний інтелект як інструмент підвищення власної ефективності.

Глобальні тенденції свідчать про поступове поширення генеративного ШІ у різних секторах економіки та зростання попиту на працівників із цифровими компетентностями. Основним викликом стає не сама автоматизація, а здатність суспільства адаптуватися до технологічних змін через розвиток освіти, професійного навчання та політики зайнятості.

Для України використання генеративного штучного інтелекту відкриває значні можливості щодо підвищення конкурентоспроможності економіки, розвитку інноваційного підприємництва та зростання продуктивності праці. Водночас ефективна інтеграція GenAI потребує подолання цифрової нерівності, розвитку людського капіталу та створення умов для відповідального використання технологій.

Отже, генеративний штучний інтелект слід розглядати не лише як технологічний інструмент автоматизації, а як стратегічний фактор трансформації ринку праці, який визначатиме напрями розвитку економіки та зайнятості у найближчі десятиліття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Костик Є., Цимбал К. Вплив штучного інтелекту на ринок праці. *Економіка і регіон*. 2024. № 3(94). URL: https://journals.nupp.edu.ua/eir/uk/article/view/3483

2. Лігоненко Л., Наумов І. Вплив штучного інтелекту на персонал бізнес-організацій. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL: https://economyandsociety.in.ua

3. Місюрка П. Аналіз впливу впровадження штучного інтелекту на динаміку ринку праці за допомогою методу фазових портретів. Вісник Хмельницького національного університету. *Технічні науки.* 2024. № 3(337). URL: https://heraldts.khmnu.edu.ua/index.php/heraldts/article/view/283

4. Перцов А., Сачовська В. Вплив автоматизації та штучного інтелекту на зайнятість, заробітну плату та продуктивність. *Прикладні питання математичного моделювання*. 2025. № 8(1). URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/ppmm/article/view/950

5. Bick A., Blandin A., Deming D. (2024) The Rapid Adoption of Generative AI. *NBER Working Paper*. URL: https://www.nber.org

6. Brynjolfsson E., Li D., Raymond L. (2025) Generative AI at Work. *Quarterly Journal of Economics*. Vol. 140, No. 2. P. 889–942

7. International Labour Organization. (2025) Generative AI and Jobs: A Refined Global Index of Occupational Exposure. *International Labour Organization*. URL: https://www.ilo.org

8. OECD. (2024) The Impact of Artificial Intelligence on Productivity, Distribution and Growth. OECD Artificial Intelligence Papers. *OECD Publishing*. URL: https://www.oecd.org

9. Stanford University. (2024) AI Index Report. *Stanford University*. URL: https://aiindex.stanford.edu

10. World Economic Forum. (2025) Future of Jobs Report. *World Economic Forum*. URL: https://www.weforum.org

REFERENCES:

1. Kostyk, Ye., Tsymbal, K. (2024) Vplyv shtuchnoho intelektu na rynok pratsi [The impact of artificial intelligence on the labor market]. *Ekonomika i rehion – Economy and Region,* vol. 3(94). https://journals.nupp.edu.ua/eir/uk/article/view/3483 (in Ukrainian).

2. Lihonenko, L., Naumov, I. (2024) Vplyv shtuchnoho intelektu na personal biznes-orhanizatsii [The impact of artificial intelligence on the personnel of business organizations]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, № 65. https://economyandsociety.in.ua (in Ukrainian)

3. Misiurka, P. (2024). Analiz vplyvu vprovadzhennia shtuchnoho intelektu na dynamiku rynku pratsi za dopomohoiu metodu fazovykh portretiv [Analysis of the impact of artificial intelligence implementation on labor market dynamics using the phase portrait method]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Tekhnichni nauky,* vol. 3(337). https://heraldts.khmnu.edu.ua/index.php/heraldts/article/view/283 (in Ukrainian)

4. Pertsov, A., Sachovska, V. (2025). Vplyv avtomatyzatsii ta shtuchnoho intelektu na zainiatist, zarobitnu platu ta produktyvnist [The impact of automation and artificial intelligence on employment, wages and productivity]. *Prykladni pytannia matematychnoho modeliuvannia – Applied Problems of Mathematical Modeling,* vol. 8(1). https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/ppmm/article/view/950 (in Ukrainian)

5. Bick A., Blandin A., Deming D. (2024) The Rapid Adoption of Generative AI. *NBER Working Paper*. URL: https://www.nber.org

6. Brynjolfsson E., Li D., Raymond L. (2025) Generative AI at Work. *Quarterly Journal of Economics*. Vol. 140, No. 2. P. 889–942

7. International Labour Organization. (2025) Generative AI and Jobs: A Refined Global Index of Occupational Exposure. *International Labour Organization*. URL: https://www.ilo.org

8. OECD. (2024) The Impact of Artificial Intelligence on Productivity, Distribution and Growth. OECD Artificial Intelligence Papers. *OECD Publishing*. URL: https://www.oecd.org

9. Stanford University. (2024) AI Index Report. *Stanford University*. URL: https://aiindex.stanford.edu

10. World Economic Forum. (2025) Future of Jobs Report. *World Economic Forum*. URL: https://www.weforum.org

Дата надходження статті: 03.08.2026
Дата прийняття статті до публікації: 28.10.2026
Дата публікації статті: 13.11.2026